

НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

АНТРОПОЛОШКА АНАЛИЗА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА У МОНАСТИРУ ШАОЛИН НА ПОЧЕТКУ XXI ВЕКА кандидаткиње Марте Нешковић

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду, одржаној 24. и 25. јуна 2021. године, изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације АНТРОПОЛОШКА АНАЛИЗА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА У МОНАСТИРУ ШАОЛИН НА ПОЧЕТКУ XXI ВЕКА коју је поднела Марта Нешковић, М.А. етнологије и антропологије, докторанд и истраживач-сарадник Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Прочитали смо докторску дисертацију и Наставно-научном већу подносимо

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Марта Нешковић рођена је 1992. године у Београду. У Београду је завршила основну школу Свети Сава и Четрнаесту београдску гимназију. Основне студије физике похађала је на Универзитету Пјер и Марија Кири – Париз 6 (Université Pierre et Marie Curie – Paris 6) у Паризу, Француска, у периоду 2010-2013. године, где је стекла Диплому физике (Licence de physique).

Након тога, 2013. године, уписује двогодишње мастер студије на Високој школи друштвених наука (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales (EHESS) у Паризу, Француска, где стиче диплому Мастер 2 из Етнологије и социјалне антропологије (M2: Ethnologie et anthropologie sociale). Свој мастер рад на тему *L'Art du déplacement comme phénomène culturel local et global: Le développement d'une nouvelle pratique corporelle, entre institutionnalisation et informalité* (Умеће кретања/АДД, као локални и глобални културни

феномен: развој нове телесне праксе између институционализације и неформалности) написала је под менторством Prof. Benoit de L'Estoile, и одбранила га у октобру 2015. године.

После мастер студија и шестомесечног студијског боравка у Индији и Кини, 2016. године, Марта Нешковић уписује докторске студије на Одељену за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду под менторством Проф. Бојана Жикића. Од јула 2017. надаље, запослена је на Филозофском факултету у Београду где је и ангажована на пројекту „Идентитетске политике Европске Уније: Прилагођавање и примена у Републици Србији“ (177017), најпре као истраживач-приправник (од 2017. г.) а затим као истраживач-сарадник (од 2019. г.).

У периоду од стицања звања истраживач-приправник надаље, објавила је неколико радова у релевантним часописима, и учествовала у више међународних конференција. Области ужег научног интересовања кандидаткиње су етнологија и антропологија света (компаративна антропологија), студије кинеске цивилизације, антропологија религије, антропологија борилачких вештина, и студије нематеријалног културног наслеђа. Детаљни подаци могу се пронаћи у биографији кандидаткиње.

Докторска дисертација Марте Нешковић **АНТРОПОЛОШКА АНАЛИЗА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА У МАНАСТИРУ ШАОЛИН НА ПОЧЕТКУ ХХИ ВЕКА** припада области на размеђу антропологије религије, антропологије борилачких вештина и студија кинеске цивилизације. Дисертација истражује културна значења борилачких вештина које се негују у манастиру Шаолин. Усмерена је на процес у којем се чан будистичка филозофија динамички отеловљује кроз праксу шаолинског кунгфуа у савременој Кини. Посебна пажња је посвећена начинима учења и извођења ових телесних пракси, као саставног дела свакодневног живота шаолинске монашке заједнице, као и приступа којим се шаолински кунгфу негује као национално и глобално нематеријално културно наслеђе. Главно истраживачко питање, које се разрађује кроз низ потпитања, јесте да ли се, и на који начин, чан будистичка учења отеловљују у савременој кунгфу пракси манастира Шаолин. У дисертацији Нешковићева показује да је стварање културних значења динамичан процес интеракције између традиционалног наслеђа и савременог живота у коме се социо-културни процеси унутар заједнице преплићу са односима које та заједница има са другим друштвеним заједницама и природом. Теренско истраживање

спроведено је у периоду од априла 2018. до августа 2020. године у манастиру Шаолин, провинција Хенан, Кина. Кандидаткиња је користила квалитативне антрополошке методе, пре свега опсервацију са дубинским учествовањем у свакодневном животу манастира и похађањем програма за стране ученике кунгфуа, као и формалне интервјуе и неформалне разговоре са припадницима заједнице манастира Шаолин.

Докторска дисертација има 411 страну компјутерски обрађеног текста (проред: 1,5; величина слова 12; фонт: Times New Roman) и 48 страна документације која садржи библиографију употребљених радова и изворе, три прилога, биографију ауторке, као и попуњене и потписане изјаве. Поред *Увода* (стр. 1-5) и *Закључка* (стр. 401-412) дисертација садржи шест поглавља: *Циљеви и теоријско-методолошки оквир истраживања* (стр. 5-54), *Чан будизам и манастир Шаолин кроз историју* (стр. 55-107), *Страни ученици кунгфуа у манастиру Шаолин* (стр. 108-155), *Кунгфу-монаси у манастиру Шаолин* (156-241), *Религијски монаси у манастиру Шаолин* (242-319) и *Анализа и интерпретација* (320-393).

У оквиру теоријског дела рада, налазе се потпоглавља везана за теоријске приступе и концепте релевантне за истраживачки контекст. Пре свега представљене су теорије праксе, и концепт „хабитуса“, и теорије отеловљења, уз концепте „свесног тела“ и „динамичког отеловљења“. У оквиру методолошког дела рада, налазе се потпоглавља која образлажу метод, избор учесника у истраживању, упитник, начин спровођења теренског истраживања, као и аналитичко-интерпретативни оквир. У оквиру дела рада који представља и анализира резултате истраживања, грађа је интерпретирана кроз четири обимна поглавља и, у оквиру њих, више целина у којима кандидаткиња представља, анализира и интерпретира грађу у контексту културних значења шаолинске кунгфу праксе.

2. Предмет и циљ дисертације:

Докторска дисертација Марте Нешковић бави се културним значењима телесног покрета борилачких вештина које се негују у манастиру Шаолин. Она је посвећена анализи динамичког отеловљења чан будизма у шаолинском кунгфуу савремене Кине. Истраживање је усредсређено на процес кроз који се чан будистичка филозофија

отеловљује кроз праксу шаолинског кунгфуа, при чему се непрестано производе нова културна значења са специфичном естетиком. Посебна пажња посвећена је начинима учења и извођења борилачких телесних пракси које чине саставни део свакодневног живота шаолинске монашке заједнице, а на којима се заснива њена глобална препознатљивост.

Примарни циљ овог истраживања било је објашњење процеса отеловљења који се остварује кроз учење и свакодневни живот монаха Шаолина и који омогућава примену чан будистичких принципа, као културних творевина (значења) у савременој пракси шаолинског кунгфуа. Дефинисана су и три елемента објашњења као упориште за приступ главном истраживачком циљу. Први је садржао откривање значења која се експлицитно и имплицитно налазе у телесним техникама ове борилачке вештине. Други се односио на разумевања везе између шаолинског кунгфуа и чан будистичког учења – односно налажење одговора на питање на који начин су ова два учења зависна и комплементарна. Трећи елемент подразумевао је дефинисање структуре свакодневног живота заједнице Шаолина и њених културних особености, који би указали на врсте групних идентитета који се у њој развијају.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

Основна хипотеза од које се у докторској дисертацији пошло је да практиканти кунгфуа пролазе кроз процес кроз који се чан будистичка филозофија отеловљује кроз праксу шаолинског кунгфуа, при чему се непрестано производе нова културна значења са специфичном естетиком. Кроз ову телесну праксу се дакле стварају уметничка дела борилачких вештина која представљају културно наслеђе чан будизма и путем којих шаолински кунгфу постаје репрезент чан будистичке филозофије.

На основу ове полазне претпоставке, формулисана су истраживачка питања. Главно истраживачко питање било је да ли се и на који начин чан будистичка учења отеловљују у савременој кунгфу пракси манастира Шаолин. Из овог, проистекла су и друга општа и конкретна истраживачка питања. Једно се бавило социо-културним контекстом створеним у симултаним процесима чувања традиција шаолинског кунгфуа као, с једне стране,

начина религијске самокултивације у оквиру шаолинске заједнице, и с друге, његовог развоја као секуларизоване културне праксе прилагођене глобализацијским трендовима.

Друго истраживачко питање односило се начин на који религијско посвећење кунгфу-монаха утиче на њихову кунгфу праксу. Другим речима, да ли ова група изванредних практиканата, која као своју примарну одговорност има јавно представљање шаолинског кунгфуа, могу да достигну свој перформативни зенит уколико сами не култивишу традиционално манастирско наслеђе, тј. у најмању руку не практикују чан будизам. Дакле, да ли је чан будистичка религијска компонента саставни и неопходни елемент шаолинског кунгфу хабитуса? Дакле постављало се питање да ли је и какав то хабитус неопходно развити како би напредовали у вештини шаолинског кунгфуа. Следеће питање које је размотрено јесте да ли се и како отеловљени садржај чан будистичке доктрине изражава на перформативном и естетском нивоу кунгфу-монашке праксе и то првенствено код изведби традиционалних форми.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Докторска дисертација кандидаткиње Марте Нешковић садржи седам поглавља.

У *Уводу*, кандидаткиња представља манастир Шаолин као значајан историјски и савремени феномен, као и специфичности чан будизма у односу на друге облике религијских учења у Кини.

У првом поглављу, *Циљеви и теоријско-методолошки оквир истраживања*, представљени су циљеви и главна истраживачка питања, теоријски оквир, методологија истраживања, аналитичко-интерпретативни оквир и преглед релевантне литературе. Кроз пет потпоглавља, кандидаткиња образлаже концепте важне за контекстуализацију истраживачког проблема и анализу добијених резултата. У складу с тим, објашњени су главни аспекти и концепти теорије праксе Гиденса и Бурдјеа, теорије отеловљења које су дали Шепер-Хјуз са Лок, Чордаш и Џексон, и теорије динамичког отеловљења коју су развили Вилијамс, Фарнел и Варела. Образложен је и методолошки приступ, од његове концептуализације до спровођења током боравка на терену у трајању од две и по године. Указује се на коришћене квалитативне методе, избора испитаника, карактеристике

упитника, фазе теренског истраживања и прављење теренске документације. Посебна пажња поклоњена је избору три групе учесника у истраживању, а то су страни ученици кунгфуа, кунгфу-монаси и религијски монаси.

Друго поглавље, *Чан будизам и манастир Шаолин кроз историју*, посвећено је манастиру Шаолин у контексту историјског развоја кинеског будизма, борилачких вештина, као и савременог значаја ове верске институције у националним и међународним оквирима.

Наредна три поглавља представљају главни део ове докторске дисертације. У њима се излажу и анализирају интервјуи са три групе припадника шаолинске заједнице. Анализа њихових одговора спроведена је тако да одсликава заједничке теме које представљају основ истраживања, тј. перцепцију испитаника о преношењу знања и вештина у манастиру, као и њихово схватање односа између чан будизма, шаолинског кунфуа и здравља, и то чини кроз три специфичне перспективе. Треће поглавље, насловљено *Страни ученици кунгфуа у манастиру Шаолин* садржи опис образовног програма за стране ученике, затим анализу њихове перцепције метода и искустава учења кунгфуа у манастиру, и завршава се њиховим тумачењем различитих нивоа значења која се приписују шаолинском кунгфуу. Четврто поглавље, *Кунгфу-монаси у манастиру Шаолин*, бави се оним припадницима шаолинске заједнице који имају задатак да преносе манастирско кунгфу наслеђе с једне генерације на другу и јавно га презентују унутар и ван Кине. Ово поглавље пре свега је посвећено њиховој перцепцији метода подучавања шаолинског кунгфуа као и схватањима о садржају и значају шаолинске културе. *Религијски монаси у манастиру Шаолин*, наслов је петог поглавља, које анализира поимања кунгфуа у контексту целокупне шаолинске културе, са акцентом на посматрању кунгфуа кроз различите чан праксе, као и његовог утицаја на здравље.

Шесто поглавље, *Анализа и интерпретација*, представља синтетичку интерпретацију и дискусију резултата целокупног истраживања. У њему се разматрају главни наративи манастирске заједнице и њених чланова, који се посматрају у контексту постојеће научне литературе, и преламају кроз теренска искуства самог истраживача. У *Закључку*, као последњем поглављу, кандидаткиња заокружује своју дисертацију. Ово поглавље осврће се на почетне циљеве, резимира одговоре на главна истраживачка питања, и излаже допринос ове докторске тезе антрополошкој теорији и емпирији.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Научни допринос ове дисертације је двојак. Ово је прво истраживање борилачких вештина, како у националној тако и међународној научној литератури, у којем је примењена и продубљена теорија, и сам концепт, динамичког отеловљења. Поред тога, ово је за сада једина студија у свету, у којој је спроведена дубинска антрополошка анализа пракси традиционалних борилачких вештина које се негују у манастиру Шаолин. Другим речима, ова студија представља прву анализу шаолинског кунгуфа у његовом изворном религијском окружењу. Радом се, осим тога, демонстрира значај компаративно-антрополошког проучавања других култура, посебно у временима у којима као да поново на снагу ступају теорије о националној самодовољности. Рад показује и завидан ниво овладавања дубинском антрополошком анализом контекста, неопходном за разумевање међуповезаности културноисторијских процеса и становишта самих друштвених актера о сопственом културном наслеђу.

Марта Нешковић је, захваљујући дуготрајном и преданом теренском раду у манастиру Шаолин у Кини, успела да дође до богатих етнографских података и да их на оригиналан начин интерпретира, што омогућава не само њихово укључивање у општи фонд научног знања већ и отварање новог поља истраживања, што је реткост за докторски ниво. Њена дисертација даје допринос још увек недовољно истраженом научном простору у коме се успоставља деликатна веза између религије, борилачког телесног покрета и здравља. Свеукупни резултати истраживања, како теоријски, тако и емпиријски, препоручују овај рад за објављивање за међународну научну јавност и имаће утицај не само на научном плану, посебно интердисциплинарном, већ и у изван-научној јавности, па се препоручује и примена метода трансфера знања стеченог овим истраживањем у медијски и јавнополитички дискурс.

6. Закључак

Дисертацију која је пред нама одликују истраживачка посвећеност, темељно и прецизно примењен научни метод, интерпретативна оригиналност, као и релевантност у дијалогу са савременим антрополошким, филозофским и социолошким истраживањима проучаване тематике, као и изузетна јасноћа излагања комплексних садржаја и једноставан стил писања. Рад представља истински оригинално дело, ретко на докторском ниову, које истовремено комуницира и са релевантном научном литературом и са изван-научном стварношћу, посебно када је о политичко-економским импликацијама познавања далекоисточних култура реч. У том смислу рад задовољава и теоријске амбиције постављене приликом дизајна истраживања и настојање да се друштвено-хуманситичке науке докажу као корисне за државу и друштво.

Имајући све наведено у виду, предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета да одобри одбрану докторске дисертације „АНТРОПОЛОШКА АНАЛИЗА БОРИЛАЧКИХ ВЕШТИНА У МАНАСТИРУ ШАОЛИН НА ПОЧЕТКУ XXI ВЕКА“ кандидаткиње Марте Нешковић.

У Београду, 20.08.2021.

Комисија:

Проф. др Милош Миленковић
Филозофски факултет Универзитета у Београду

Проф. др Сенка Ковач
Филозофски факултет Универзитета у Београду

Проф. др Радосав Пушић
Филолошки факултет Универзитета у Београду